

ԳԵՒՈՐԳ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Մայր Աթոռի համաշխարհային երիտասարդաց
միավորման կենտրոնական գրասենյակ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Վայստանի Հանրապետության վերանկախացումն ուղեկցվեց նոր մարտահրավերներով, որոնք ընդգրկեցին հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներն ու բնագավառները: Տեղի ունեցան ընդհանուր արժեհամակարգի, աշխարհայացքային փոփոխություններ, ձեւավորվեց նոր սերունդ, որին խորթ էին նախկին խորհրդային աշխարհընկալման առանձնահատկությունները: Ժամանակակից երիտասարդությունը ձեւավորել է աշխարհընկալումների եւ արժեքային կողմնորոշման յուրատեսակ համակարգ, որի ուսումնասիրությունն առաջնային նշանակություն ունի արդի մարտահրավերների շարակարգում: Սույն ուսումնասիրության մեջ հատկապես կարեւորվում են նոր սերնդի հոգեւոր-մշակութային եւ բարոյահոգեբանական դաստիարակությանն առնչվող հիմնահարցերը, որոնք երբեմն բավական բարդ եւ հակասական մոտեցումների ու տարակարծությունների տեղիք են տալիս:

Նշված խնդիրների շրջանակում կարեւորել ենք երիտասարդության շրջանում հոգեւոր-կրոնական հիմնախնդիրներին առնչվող հարցերը, որոնց ուսումնասիրությանն ու վերլուծությանն էլ ուղղված բուհական շրջանակում «Երիտասարդություն» հասարակական կազմակերպության կազմակերպած «Հոգեւոր կյանքի առանձնահատկությունները Երեւանում» հետազոտությունը (այսուհետ՝ հետազոտություն):

Ժամանակակից հայ իրականության մեջ երիտասարդության հասարակական ընկալումը երկակի բնույթ ունի. մի կողմից խրախուսվում է սոցիալական այս խմբի ինքնուրույնությունն ու կայացման գործընթացը, մյուս կողմից՝ հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում երիտասար-

դուլթյան գործուն մասնակցութեան հետ կապված՝ առաջանում են ենթակայական (սուբյեկտիվ) եւ առարկայական (օբյեկտիվ) որոշակի սահմանափակումներ: Ժամանակակից հասարակութեան առավել գործուն այս խմբի խնդիրները տակավին լիարժեք հետազոտված չեն կամ ուսումնասիրվում են հիմնականում ընդհանուր՝ մակերեսային մակարդակով, ինչն իր հերթին չի նպաստում քննարկվող հիմնախնդիրների ամբողջական հետազոտմանը եւ առկա խնդիրների լուծմանն ուղղված քայլերի իրականացմանը: Այս շարակարգում արդիական են երիտասարդութեան վերաբերյալ քաղաքականութեան մշակմանն ու իրականացմանն ուղղված հետազոտությունների անցկացումը եւ հիմնախնդիրների պարբերական դիտարկումը:

Ինչպես արդեն նշեցինք՝ ժամանակակից երիտասարդութեան բազմազան հիմնախնդիրներից առանձնացվել են հոգեւոր-կրոնական հիմնահարցերը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ յուրաքանչյուր հասարակարգում կրոնը վիթխարի ազդեցություն ունի հասարակութեան տարբեր խավերի ու շերտերի, այդ թվում նաեւ երիտասարդութեան կյանքում:

Բուհական երիտասարդութեան շրջանում արված հետազոտության նպատակն է եղել հոգեւոր-կրոնական պատկերացումների եւ արժեքային կողմնորոշման բացահայտումը, ինչպես նաեւ Հայաստանում այդ հիմնահարցերին առնչվող գործընթացների զարգացման միտումների բացահայտումը:

Հետազոտության շրջանակում կազմվել է ընտրանք ուսանողների համար: Բուհերում սովորող ուսանողների վերաբերյալ վիճակագրական տվյալները վերցվել են ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունից¹: Այսպես՝ ուսանողների ընտրանքի դեպքում, երբ $\gamma=95\%$ ճշտություն եւ $\Delta=3.5$, ընտրանքի ծավալը՝ $n=778$: Հաշվի առնելով դաշտային աշխատանք-

¹ Հետազոտությունն անցկացվել է սոցիոլոգիական պահանջներին համապատասխան եւ ամբողջական ուսումնասիրությունը տպվելու է այլ հոդվածում: Հետազոտության ընտրանքի կազմման համար հիմք է հանդիսացել ՀՀ ԱՎԾ կողմից 2010 թ. հրատարակված ՀՀ ժողովրդագրական ժողովածուն: Ըստ ՀՀ ԱՎԾ՝ 2010 թ. ՀՀ-ում 18-30 տարեկան բնակչությունը ամբողջ բնակչության 31.27 %-ն էր: ՀՀ ԱՎԾ տվյալներով՝ ՀՀ-ում ուսանողների քանակը 2010 թ. կազմել է 111.003, որից 58.659-ը կամ 52.8 %-ը՝ կանայք: Օտարերկրյա ուսանողների քանակը կազմել է 2.788, որից 1.377-ը կամ 49.4%-ը՝ կանայք: Այսպիսով՝ ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող ուսանողների ընդհանուր քանակը կազմում է 108.215, որից 57.288-ը կամ 52.9 %-ը կանայք են: Նշված ժամանակահատվածում ՀՀ-ում 18-30 տարեկան բնակչության քանակը կազմել է 748.587: Հետևաբար՝ ՀՀ 18-30 տարեկան բնակչության կազմում ուսանողների մասնաբաժինը 14.5% է. մանրամասն տես «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական վիճակը 2010 թվականին եւ դինամիկ շարքեր (2005-2010)», ՀՀ ԱՎԾ, Երևան, 2011, էջ 125:

ների իրականացման ժամանակ ռիսկային գործոնները՝ որակի տեսանկյունից ոչ պիտանի, խոտան հարցաթերթեր, ընտրանքային համախմբությունը ավելացվել է 1 %-ով, եւ այդպես ընտրանքային համախմբությունը կազմել է՝ $n=786$:

Հետազոտության շրջանակում նախ փորձ է արվել հասկանալու, թե ինչ արժեհամակարգի կրող է ժամանակակից երիտասարդությունը եւ ինչպիսին են նրա ընկալումները: Ակնհայտ է, որ Հայաստանի Հանրապետության անկախացմամբ եւ սոցիալիստական հասարակարգի փոփոխությունում հասարակությունը ենթարկվեց արժեքային լուրջ փոփոխությունների: Ժամանակակից հետազոտողները, անդրադառնալով նշված խնդրին, նշում են. «Անկախության ձեռք բերումից հետո Հայաստանում հասարակական կյանքի բոլոր ոլորտներում տեղի ունեցած փոփոխություններն ինքնին դրական երեւույթ են, սակայն կարեւոր է, որ դրանք լինեն բնականոն վերարտադրական գործընթացի մաս: Եթե փոփոխությունները տեղի են ունենում այդ համատեքստից դուրս, ապա դրանք առաջացնում են անորոշ միջավայր, որում խաթարվում է հանրության՝ այդ թվում նաեւ էթնիկ հանրույթի առանձին հատվածների միջեւ հոգեւոր ընդհանրություն ձեւավորող արժեքային համակարգի համախմբող, միավորիչ դերը: Նշվածի հիմնական պատճառն արագ կատարվող փոփոխությունների ընթացքում համընդհանուր (համազգային, համահասարակական) դերակատարության արժեքների ձեւավորման բարդությունն է»²:

Վերը նշված գործընթացներն իրենց անմիջական ազդեցությունն ունեն հասարակական կյանքի գրեթե բոլոր բնագավառների վրա: Անդրադառնալով նշված խնդրին՝ մեջ ենք բերում հետեւյալ տեսակետը. «Փաստացի, անկախության վերականգնումից հետո հայ իրականությունը ներթափանցեցին այնպիսի արժեքներ, որոնք խորթ էին հայոց ազգային ընկալումներին եւ արժեհամակարգին: Ինքնահոսի թողնված արժեքային դաշտի ձեւավորման գործընթացում թուլացան նույնիսկ հայ հանրության համար պատմականորեն կայուն դերակատարություն ունեցած այնպիսի պատմական գործոններ, ինչպիսիք էին էթնոմշակույթը եւ Եկեղեցին: Մի կողմից անուշադրության մատնված մշակութային գործընթացները, մյուս կողմից՝ Եկեղեցու հանրային անբավարար դերակատարությունն ու հեղինակությունը նպաստեցին հայ ազգի համար ինքնությունը պայմանավոր-

² Մ. Գաբրիելյան, Ա. Դաբադյան, Ա. Թադևոսյան, Ն. Մարգարյան, Հոգևոր անվտանգության ապահովման եւ բարոյական արժեքների պահպանման հիմնադրույթները ազգային անվտանգության համատեքստում, «Նորավանք» գիտակրթական հիմնադրամ, Երևան, 2002, էջ 3:

րող առանցքային նշանակություն կրոնադավանաբանական ոլորտ օտարածին հոսանքների ներթափանցմանը: Տարբեր կրոնական կազմակերպությունների տեսքով դրանք գտան տարածման պարարտ հող: Իհարկե, դժվար է այս հարցում մեղադրել Եկեղեցուն, սակայն, այն, որ տարատեսակ կրոնական կազմակերպությունները ազատորեն, առանց Հայ Առաքելական Եկեղեցու ազդեցիկ դիմադրության, ներթափանցեցին հայկական միջավայր, վկայում է այն մասին, որ Եկեղեցին ժողովրդին հոգեւոր սնունդ մատուցելու եւ հոգեւոր միասնականությունը ապահովելու տեսանկյունից դեռեւս բավականաչափ պատրաստ չէր: Դրանում, անշուշտ, հսկայական էր խորհրդային շրջանում Եկեղեցու դերի նվազեցմանն ու թուլացմանն ուղղված քաղաքականության ազդեցությունը: Այսօր ինքը՝ Եկեղեցին եւս, հոգեւոր դաշտում իր երբեմնի ազգային համախմբող առաջնորդի դերակատարությունը վերականգնելու համար ունի օժանդակություն կարիք»³:

Պատմականորեն հայ ժողովրդի ազգային, այդ թվում նաեւ բարոյահոգեբանական նկարագրի պահպանումը իրականացրել է Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին. այսօր ավելի քան երբեւէ անհրաժեշտություն է առաջացել նոր մարտահրավերներին դիմակայելու համար համախմբելու բոլոր միջոցները:

Հետազոտության շրջանակում երիտասարդներին ուղղված այն հարցին, թե կյանքում ո՞ր երեք արժեքներն են նրանց համար առաջնային, ստացվել է հետեւյալ պատկերը (տե՛ս գծապատկեր 1):

Հարցման յուրաքանչյուր մասնակցի տրվել է երեք հնարավոր պատասխանի ընտրություն:

Առաջին պատասխանի դեպքում հարցվածների 92 %-ը կարեւորել է ընտանիքը: Սա խոստովանում է, որ հայ հասարակության մեջ, նաեւ երիտասարդության շրջանում, ընտանիքը շարունակում է զբաղեցնել առաջնային եւ կարեւորագույն տեղ: Ավելի քիչ տոկոս են կազմել սերը, հավատքը եւ մարդկային հարաբերությունները:

Երկրորդ պատասխանի պարագայում տեսնում ենք, որ հարցվածների 48.5 % ընտրել է սերը: Հաշվի առնելով այն, որ հարցվածները երիտասարդներ են, սա ինչ-որ չափով բնական է: Հատկանշական են նաեւ հարցման մասնակիցների հնչեցրած մյուս տարբերակները, որոնցում մեծ տեղ են զբաղեցնում հավատքը, հայրենիքը եւ մարդկային հարաբերությունները: Կարեւորվել է նաեւ կարիերան:

³ Անդ, էջ 4-5:

Երրորդ դեպքում ամենաշատը հնչեցված պատասխանը՝ 35.5 %, ընկերությունն է: Յուրաքանչյուր մարդ հասարակության կամ ընդհանուրի մեկ մասնիկն է, եւ այդ հարաբերություններում ամեն ոք փնտրում եւ գտնում է իրեն գաղափարակիցների: Ընկերության գաղափարի կարեւորումը եւս խոսում է հասարակության առողջ լինելու մասին:

Ամփոփելով տվյալ հարցի շուրջ ստացված պատասխաններն ու վերլուծության արդյունքները՝ կարելի է աստիճանակարգել ներկայացված արժեքների կարեւորությունը երիտասարդների համար եւ փաստել, որ առաջին տեղում գտնվում են ընտանիքը, սերն ու ընկերությունը: Ակնհայտ է նաեւ, որ հավատքը, հայրենիքը, մարդկային հարաբերությունները եւ կարիերան, որպես արժեքներ, գրեթե նույն տոկոսն են կազմում եւ գտնվում են միջինից ցածր հարթության վրա: Հարցման արդյունքները հուշում են, որ պետությունը⁴ հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնի երիտասարդության հոգեւոր-մշակութային դաստիարակությանը: Գաղտնիք չէ, որ ամեն մի հասարակության զարգացման գրավականներից է երիտասարդության ճիշտ դաստիարակությունը⁵, նրա հոգեւոր-մշակութային արժեհամակարգի բարձրացումը:

Հաջորդ հարցը, որ առանձին քննարկման առարկա ենք դարձրել, այն է, թե հարցվողների համար ինչ նշանակություն ունի կրոնական կյանքը: Այս հարցադրմամբ կարեւորվում են երիտասարդների կրոնական պատկերացումները:

Հարցվողների կրոնական կյանքը գնահատելու համար ներկայացվել է գնահատման հետեւյալ սանդղակը.

1. Միանշանակ կարեւոր է.
2. Ավելի շուտ կարեւոր է.
3. Այնքան էլ կարեւոր չէ.
4. Ընդհանրապես կարեւոր չէ:

⁴ ՀՀ կառավարության՝ 2006 թ. փետրվարի 2-ի նիստի թիվ 6 արձանագրային որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության երիտասարդական պետական քաղաքականության 2006-2007 թվականների ռազմավարությունը» երիտասարդությանն ուղղված քաղաքականության գերակայությունների թվում կարեւորում է նաեւ հոգեւոր-մշակութային, հայրենասիրական դաստիարակությունը՝ «Պետությունը երիտասարդության հոգեւոր եւ ֆիզիկական զարգացումը դիտում է որպես ազգային զարգացման անհրաժեշտ մաս եւ հասարակական մեծ արժեք». տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության երիտասարդական պետական քաղաքականության 2006-2007 թվականների ռազմավարություն», գլուխ 1, կետ 1.3:

⁵ Թերեւս տեղին է մնջբերել Գարեգին Նժդեհի հետեւյալ խոսքերը. «Եթե ուզում ես տեսնել որեւէ ազգի ապագան, ապա նայիր նրա երիտասարդությանը», «Հատընտիր», Երեւան, 2006, էջ 22:

Արդյունքում ունենք հետեւյալ պատկերը. Հարցվածների 62.2 %-ը միանշանակ կարեւորում է կրոնական կյանքը, իսկ 21.8 %-ը ավելի շուտ կարեւոր է համարում. եթե այս երկու ցուցանիշները, որոնք շատ մոտ են իրար, միացնենք, կստանանք 84 %, այսինքն՝ ճնշող մեծամասնության համար կրոնական կյանքը կարեւորվում է: Հարցվածների 11.2 % համար կրոնական կյանքն այնքան էլ կարեւոր չէ, ինչը բնական է, քանի որ բոլոր ժամանակներում տարբեր հասարակություններում մարդկանց որոշակի խմբի համար կրոնական կյանքը այնքան էլ չի կարեւորվել (սա կարելի է բացատրել յուրատեսակ պատկերացումների, գաղափարների, կենսակերպի եւ այլ հանգամանքների առկայությամբ): Հարցմանը մասնակից երիտասարդների 4.3 %-ը կրոնական կյանքն ընդհանրապես չի կարեւորում. եթե վերջին երկու պատասխանների ցուցանիշները միասին դիտարկենք, հարցվածների միայն 15.5 %-ն է, որ չի կարեւորում կրոնական կյանքը: Երբ փորձենք վերլուծել այս խմբի պատասխանները, պետք է հաշվի առնենք մի շարք կարեւոր հանգամանքներ, ինչպիսիք են, օրինակ, պատմական ժամանակաշրջանը, տիրող բարքերը, անձ եւ հասարակություն փոխհարաբերությունները եւ այլն:

Ուսումնասիրության հաջորդ հարցը տրամաբանական շարունակություն է նախորդի եւ նպատակ ունի պարզելու, թե որոնք են մարդու կրոնական կյանքի երեք կարեւոր տարրերը:

Հարցված երիտասարդներին առաջարկվել են պատասխանի երեք տարբերակներ. ընտրված տարբերակների շարքում պատկերը հետեւյալն է՝ 84.7 %-ը կրոնական կյանքի կարեւոր տարր է համարում «Աստծուն հավատալը», 5.7 %-ը՝ «Եկեղեցի հաճախելը», 2.5 %-ը՝ «աղոթքը», 2.3 %-ը՝ «հավատքը»: Ստացված պատասխաններից առաջին հերթին հստակ արձանագրվում է երիտասարդության շրջանում Աստծուն հավատալու բարձր ցուցանիշը: Հատկանշական է նաեւ, որ «հավատք» պատասխանը նշվել է որպես առանձին երեւույթ: Հաջորդ բարձր ցուցանիշը «Եկեղեցի հաճախելն» է, ինչը պայմանավորված է հասարակական ընկալումներում առկա փոփոխություններով եւ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հեղինակությամբ:

Երկրորդ տարբերակների շարքում ստացվել է հետեւյալ պատկերը. ամենաշատը հնչեցված պատասխաններն են՝ 48.2 %-ը «Աստծուն հավատալը», իսկ 29.7 %-ը՝ «աղոթքը»: Առավել քիչ հնչած տարբերակներից են «տոներ, տոնակատարություններ», «հավատք»՝ 2.3 % եւ մոմավառություն՝ 1.7 %:

Երրորդ տարեբաժանների շարքում արդյունքներն այսպիսին են՝ 37.2 %-ը՝ «աղոթք», 14.3 %-ը՝ «տոներ, տոնակատարություններ», 7.8 %-ը՝ «սրբեր», 6.4 %-ը՝ «մոմավառություն» եւ 2.8 %-ը՝ «հավատք» (տե՛ս գծապատկեր 2):

Ամփոփելով ստացված արդյունքները՝ կարելի է եզրակացնել, որ կրոնական կյանքի առաջին երեք կարեւոր տարրերն են Աստծո հանդեպ հավատը, աղոթքը, տոներն ու տոնակատարությունները: Մյուս տարրերը առավել քիչ են ընտրվել հարցվողների կողմից եւ գտնվում են գրեթե հավասար դիրքերում:

«Հայաստանի երիտասարդության ազգային զեկույց»-ում նշվում է. «Եթե ազգային միասնականության խնդիրների շարքում կարեւոր դեր ունի հայերի կրոնական եւ դավանաբանական պատկանելությունը, ապա այդ եւ նմանաբնույթ հարցերում իր դիրքորոշումներով ու ռազմավարություններով կարեւոր դեր ունի նաեւ Հայ Առաքելական Եկեղեցին: Ըստ այդմ՝ կարելի է անել հետեւյալ հարցադրումները՝ Հայաստանի երիտասարդության շրջանում հեղինակության ի՞նչ ռեսուրս ունի Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, իսկ մյուս կողմից՝ հայերի ներազգային միասնականության համատեքստում, այն է՝ տվյալ պարագայում դավանաբանական տարբերությունների գործոնի կառավարման տեսանկյունից ինչպիսի՞ն է երիտասարդության գիտակցության բնույթը: Ազգային եւ պետական ինստիտուտների շարքում Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին Հայաստանի երիտասարդների դիրքորոշումներում ունի ամենաբարձր վստահությունը. նրան վստահում է երիտասարդների 90.9 %-ը: Վերջին՝ առնվազն 15 տարվա ընթացքում այդպիսի բարձր վստահության մակարդակ չի դիտվել Հայաստանի պետական ու քաղաքական եւ ոչ մի ինստիտուտի նկատմամբ: Բացի դրանից՝ իրեն Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հետեւորդ է համարում Հայաստանի երիտասարդության 93.2 %-ը, աթեիստ է ընդամենը 0.9 %-ը, Աստծուն հավատում, սակայն ոչ մի կրոնի հետեւորդ կամ Եկեղեցու անդամ չէ 4.1 %-ը»⁶:

Այժմ ներկայացնենք մեր հետազոտության շրջանակում արված հարցումը՝ որքանո՞վ եք վստահում Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն: Ստացված պատկերում տեսնում ենք, որ երիտասարդների 68.9 %-ը վստահում է, 21.1 %-ը ավելի շուտ վստահում է: Եթե համադրենք այս երկու տվյալները, որոնք գրեթե նույնն են, ստանում ենք վստահության 90 % արդյունք: Հարցվածների 4.6 %-ը վստահում է, իսկ 4.5 %-ը չի

⁶ «Հայաստանի երիտասարդության ազգային զեկույց», մաս 1, Երևան, 2011, էջ 19-20:

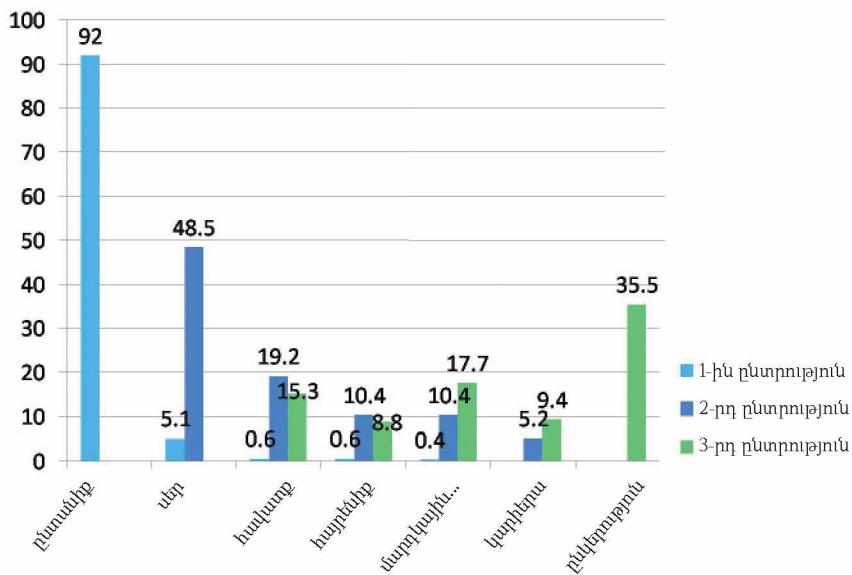
վստահում. եթե այս տվյալները միասին դիտարկենք, կստանանք 9.1 % արդյունք: Պատասխանների արդյունքները վկայում են երիտասարդության շրջանում Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու ունեցած մեծ դերի եւ հեղինակություն մասին:

Երիտասարդության ճնշող մեծամասնությունը իրեն Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հետեւորդ է համարում, ինչն անուղղակի նկատվում է նաեւ մեր ուսումնասիրությունում: Այսպես՝ «Ի՞նչ հաճախականությամբ եք այցելում Եկեղեցի» հարցին ի պատասխան մեծ մասն ընտրել է համեմատաբար բարձր ցուցանիշ ապահովող պատասխաններ (տե՛ս գծապատկեր 8): Այս իրողությունը եւս մեկ անգամ հաստատում է երիտասարդության շրջանում Եկեղեցու հեղինակության աճի իրողությունը: Սակայն հարկ է նշել, որ Հայաստանի երիտասարդության՝ Եկեղեցի հաճախակի գնալը, մեծ մասամբ պայմանավորված է ոչ թե կրոնական զարգացած գիտակցությամբ, ինչը շաղկապված է Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու դավանաբանությանը, այլ առավելապես դրսեւորվում է որպես ազգային նույնականացման կարծրացած բաղադրիչ⁷: Այդուհանդերձ, պետք է նշել, որ շաբաթական մի քանի անգամ Եկեղեցի հաճախելը (10.3 %) կամ միայն եկեղեցական տոներին մասնակցության բարձր ցուցանիշը (31.5 %) հստակ ընդգծում են ծիսական արարողությունների միջոցով եկեղեցական կյանքում ներգրավված լինելը եւ կրոնական կյանքին կարեւորություն տալը: Հարցվածների միայն չնչին տոկոսն է (3.3 %) եկեղեցական կյանքին անմասն: Մեծ տոկոս է կազմում «կախված է հոգեվիճակից» պատասխանը՝ 39.9 % (տե՛ս գծապատկեր 3):

Ուսումնասիրության ընթացքում հարցվածներին տրված հաջորդ կարեւոր հարցի նպատակն էր պարզել երիտասարդության շրջանում կրոնական դաստիարակության նշանակությունը: Այս դեպքում հատկապես կարեւորել ենք երիտասարդության հոգեւոր-մշակութային դաստիարակության համատեքստում քրիստոնեական արժեհամակարգի նկատմամբ վերաբերմունքի բացահայտումը, եւ դրա՝ իբրեւ կրոնական դաստիարակության հիմնական բաղադրիչի կարեւորումը (տե՛ս գծապատկեր 4): Այս դեպքում եւս ակնհայտ է՝ հարցվածների մեծ մասը (դրանք գետեղված են կրոնական դաստիարակությունը կարեւորելու հատվածում՝ 6-10 դաշտում) կրկին ընդգծում է կրոնի եւ կրոնական կյանքի կարեւորությունը երիտասարդության շրջանում, որով առավել արդիական է դառնում կրոնական դաստիարակության նշանակությունը Հայաստանի հասարակա-

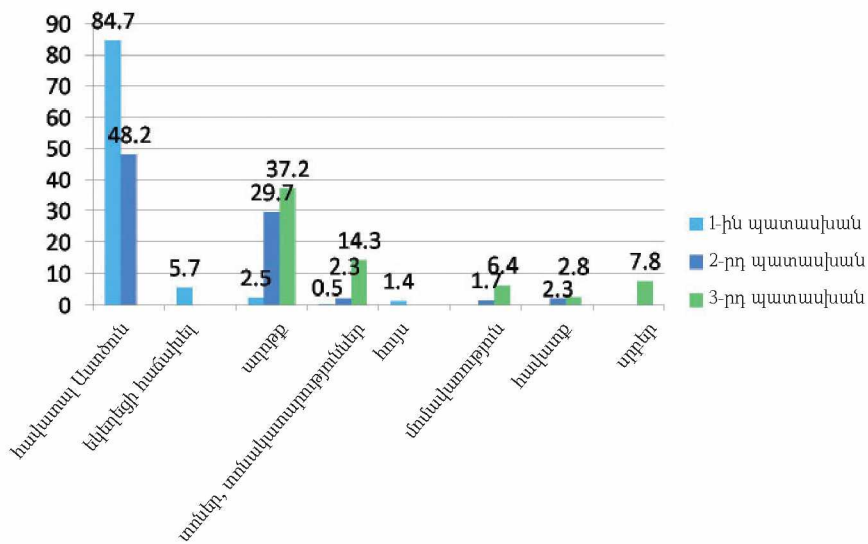
⁷ Անդ, էջ 20:

Կյանքի երեք առաջնային արժեքները

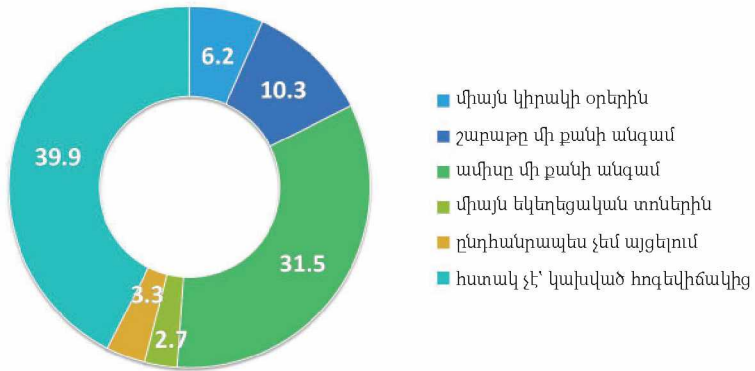
Գծապատկեր 1

Մարդու կրոնական կյանքի երեք կարևոր տարրերը

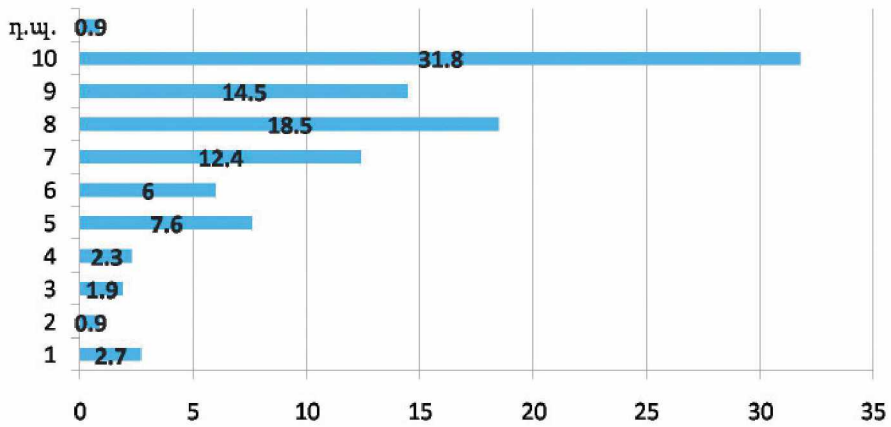
Գծապատկեր 2

Եկեղեցի այցելելու հաճախականությունը

Գծապատկեր 3

Կրոնական դաստիարակության կարևորությունը

Գծապատկեր 4

կան կյանքում: Հատկանշական է, որ կրոնական դաստիարակությունը կարեւոր չեն համարում միայն քիչ թվով հարցվածներ (0.9 %-ն է, որ դժվարացել է պատասխանել): Պետք է նշել նաեւ, որ կրոնական դաստիարակությունը հարցվածների մի մասը նույնացրել է ազգային եւ հոգեւոր-մշակութային դաստիարակության հետ ընդհանրապես:

Մեր ուսումնասիրության շրջանակում, որպես կրոնական կյանքի եւ կրոնականության անխուսափելի դրսեւորում, խնդիր է դրվել նաեւ հստակեցնել այն տեղեկատվությունը, թե հարցվողների քանի տոկոսն է մկրտված. սա հնարավորություն է ընձեռում պարզելու, թե կրոնականության բարձր ցուցանիշ արտահայտող պատասխանների առկայության պայմաններում երիտասարդության համար որքանով է կարեւոր Եկեղեցու խորհուրդներից առաջինի (քրիստոնյա լինելու հիմնական նախապայմանի) իրագործումը: Արդյունքները ցույց են տալիս, որ հարցվածների 66.2 %-ը մկրտված է, ինչը մեկ անգամ եւս հաստատում է երիտասարդության կրոնականության բարձր ցուցանիշը եւ քրիստոնյա լինելու գիտակցված՝ ոչ պատահական ընտրությունը: Մկրտությունը երբեմն, կրոնական բովանդակությամբ հանդերձ, երիտասարդության շրջանում ընկալվում է իբրեւ ազգային պատկանելության ապացույց, որի կրոնահոգեբանական արմատները գալիս են դարերի խորքից եւ հայ քրիստոնյայի ինքնության անբաժան մասն են կազմել:

Միաժամանակ փորձել ենք պարզել, թե որոնք են հարցվողների մյուս խմբի (33.8 %) չմկրտված լինելու պատճառները: Արդյունքում ստացվել են պատասխաններ, որոնցից առանձնացրել եւ գծապատկերի տեսքով ներկայացրել ենք 2 %-ի սահմանը գերազանցող տարբերակները: Տրված պատասխանների վերլուծությունը փաստում է, որ մկրտված չլինելու պատճառը ոչ թե կրոնի կամ Եկեղեցու հանդեպ ժխտողական վերաբերմունքն է, այլ արհեստական եւ տարածաժամանակային բնույթի խնդիրների առկայությունը, որը եւս մեկ անգամ հաստատում է կրոնի բարձր դերակատարությունը հասարակական կյանքում: Մասնավորապես՝ հարցվածների մեծ մասը՝ 4.5 %-ը չի մկրտվել որոշ հանգամանքների բերումով, 4.3 %-ը՝ ժամանակի եւ 2.5 %-ը՝ ծնողների կողմից համապատասխան քայլեր չձեռնարկելու պատճառով, իսկ 3.5 %-ը պատրաստվում է մկրտվել: Հատկանշական է, որ պատասխանողների բացարձակ մեծամասնությունը ցանկություն ունի կամ պատրաստվում է մկրտվել:

Այսպիսով՝ կատարված հետազոտությունը հնարավորություն է տալիս առավել հստակ պատկերացում կազմելու Հայաստանի Հանրապետու-

Թյան երիտասարդությունը արժեհամակարգի, կրոնական ընկալումների եւ անկախության նոր սերնդի կյանքում Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու ունեցած դերի ու նշանակության մասին: Փաստորեն այսօր երիտասարդների ընկալմամբ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին կրոնական կարեւոր ինստիտուտ է, որի հետ անքակտելիորեն ընկալվում է նաեւ ազգահավաք, ազգապահպան դործառնություն:

РЕЗЮМЕ

Исследование посвящено анализу роли и значения Армянской Апостольской Церкви в системе ценностей, религиозных представлениях и самобытности нового поколения Республики Армения. В исследовании отражаются следующие вопросы: какие три основные элементы важны для религиозной жизни человека? Важна ли для респондентов религиозная жизнь? Насколько Вы доверяете Армянской Апостольской Церкви? Как часто Вы посещаете церковь? Является ли религиозное образование важным для Вас? Крещены ли вы? Важность исследования оценивается в контексте современных вызовов в вопросе обработки молодежной политики Республики Армения.

SUMMARY

The present research aims at understanding the role and significance of the Armenian Apostolic Church in values, religious beliefs and identity of the new generation of Republic of Armenia. The study reflects answers to the the following questions: what are the three values that are priority for respondents; Is religious life important for the respondents? To what extent do they trust in the Armenian Apostolic Church? How often do they attend church? Is religious education important to them? Are they baptized? The importance of the study is evaluated in the context of the modern challenges as well as in problem of the planning the youth policy for the Republic of Armenia.

